

ITINERARI MARICEL INTEGRAL
**Un passeig pel Maricel
de Charles Deering
i Miquel Utrillo**
(1909-1921)

PRESENTACIÓ

L'ITINERARI MARICEL INTEGRAL és una petita guia ocasional de butxaca que té com a finalitat guiar els visitants, en solitari o en grup, a través del complex arquitectònic i artístic de Maricel.

Tal com es presenta per mitjà d'aquesta guia, és *Un passeig pel Maricel de Charles Deering i de Miquel Utrillo (1909-1921)* que ens condueix rere les seves passes pel Maricel que van idear i construir al llarg dels anys en què el seu projecte va cobrar vida.

Un itinerari és un camí i una guia; és un mitjà de coneixença. Per això s'inicia amb la vista, imaginària, del que va ser el vell Hospital de Sant Joan Baptista i finalitza amb la partida de Charles Deering de Sitges i el trasllat de les seves col·leccions d'art als Estats Units d'Amèrica. Entremig hi transcorre una dècada d'entusiasmes i creativitats, de visites i lloances, d'un canvi urbanístic radical i d'un embelliment dels edificis per dins i per fora mai no vist anteriorment; d'una demostració de com les arts i les circumstàncies canvien les vides i les persones, les sensibilitats i les mirades. L'itinerari i la guia ens condueixen per la residència de Deering, el Palau per a les Arts, per Can Xicarrons

convertit en la residència d'hivern, la Placeta de Sant Joan, les sales dels Tapissos, les cases Trowbridge que amplien el Palau, les Terrasses que comuniquen tota la construcció de la banda dita de terra del carrer de Fonollar, la 5a Avinguda, ca l'Utrillo, l'artífex de Maricel, i ca la Pelegrina Vidal al costat del garatge on Deering i Casas guardaven els espectaculars vehicles de motor que admiraven els sitgetans de l'època. Tot plegat, avui dia, té altres noms, però el conjunt segueix denominat-se Maricel. El curs dels visitants consisteix, precisament, en passejar entre el passat i el present i guardar al record i a la memòria els llocs visitats i recorreguts de vell i de nou amb esperit de descoberta per a uns i de redescoberta per a d'altres.

Entre 1921 i aquest 2018 en què es commemora el Centenari Maricel i de tot el que va significar, s'ha escolat el segle que ha canviat la fesomia de Sitges, però no la de Maricel, que segueix essent un indret monumental, icònic, característic, íntim o entranyable, segons la percepció de cadascú. Maricel, juntament amb l'Església Parroquial és una de les imatges més generalitzadament emblemàtiques de Sitges. Això es pot

observar, per exemple, en els centenars de targetes postals que els fotògrafs li van dedicar des de principis de segle fins que la tecnologia digital ha multiplicat fins a l'infinit els perfils de Maricel a la xarxa.

Per això tenia sentit aquest itinerari: per concentrar el transcurs dels anys fundacionals en una passejada. Avui dia, tot Maricel ha esdevingut propietat pública, adquirit en diverses etapes als hereus del seu fundador per part de l'Ajuntament de Sitges i per la Diputació de Barcelona. El baluard Miquel Utrillo, el carrer de Fonollar i el Racó de la Calma continuen essent l'eix unificador de tot el complex. El Museu de Maricel, Can Rocamora, el Palau de Maricel, la Biblioteca Popular Santiago Rusiñol, la Casa Lola Anglada i l'Arxiu Històric Municipal de Sitges han substituït les antigues nomenclatures i ens permeten, a més, reconèixer-hi la fesomia del gran conjunt arquitectònic i artístic que va començar amb la il·lusió de perpetuar el culte a les arts i que, avui dia, és testimoni de com Sitges perpetua el seu compromís amb les arts, la cultura i el patrimoni.

Vinyet Panyella

Directora-gerent del Consorci del Patrimoni de Sitges
Comissionada del Centenari Maricel Sitges 1918-2018

ITINERARI MARICEL INTEGRAL

1. L'antic Hospital de Sant Joan Baptista (segle xv-1910)
2. L'arribada a Sitges de Charles Deering (setembre 1909)
3. Un dinar al Cau Ferrat (setembre 1909)
4. La compra de l'Hospital de Sant Joan Baptista (abril 1910)
5. La transformació de Maricel: arquitectura i art
6. Les etapes de la construcció de Maricel
7. De la Placeta de Sant Joan al Racó de la Calma
8. La col·lecció d'art de Charles Deering

LA RESIDÈNCIA DE CHARLES DEERING

9. Primera modificació: d'Hospital a Residència (1911-1913)
10. Segona modificació: la façana de Sant Miquel (1914)
11. El menjador gran
12. La saleta del menjador gran
13. El menjador petit
14. El mirador
15. El passadís d'art modern
16. La Sala Sert
17. El vestíbul d'entrada
18. El distribuïdor de la primera planta
19. La cambra de Mrs. Deering
20. L'estudi i la Biblioteca de Charles Deering
21. La cambra de Charles Deering
22. Cambres i passadissos de la segona planta
23. El pont (1914)

EL PALAU DE MARICEL

24. La façana del Palau (Placeta de Sant Joan, Racó de la Calma)
25. El pati d'entrada
26. El vestíbul
27. El Gran Saló (Saló d'Or)
28. La Sala Capella
29. Les cases Trowbridge (Baluard de Santa Caterina, Baluard Miquel Utrillo)
30. La 5a Avinguda
31. L'entrada
32. La Sala d'Art Oriental (Sala Vaixells)
33. La Sala dels Retaules (Saló Blau)
34. El Claustre
35. Les Terrasses
36. Les Sales dels Tapissos

LA RESIDÈNCIA D'HIVERN

37. De Can Xicarrons a Can Rocamora

LA FAÇANA DEL DARRERE (PLAÇA DE L'AJUNTAMENT)

38. Casa de Miquel Utrillo (Biblioteca Popular Santiago Rusiñol)
39. Ca la Pelegrina Vidal (Casa Lola Anglada)
40. El garatge de Maricel (Arxiu Històric Municipal de Sitges)

LA FI DEL MARICEL DE CHARLES DEERING

1. *Vista de la Ribera i el Greco*, de Joaquim de Miró (1908, Museu de Maricel). La primera imatge de Sitges que va veure Charles Deering.

2. *L'antic Hospital de Sitges*, de J. Crusat (c. 1900).

I. L'ANTIC HOSPITAL DE SANT JOAN BAPTISTA (SEGLE XV-1910)

3. Vista de l'antic Hospital de Sant Joan Baptista, amb el Cau Ferrat al fons (c. 1900). Fotògraf desconegut.

L'antic Hospital de Sitges, dedicat a Sant Joan Baptista, va ser edificat al segle XIV al nucli del Puig de Sitges, vora el castell i l'església parroquial, i donà el nom al barri que es va edificar al seu voltant. L'hospital és esmentat al testament del senyor feudal de la Vila, Bernat de Fonollar, el 1324.

L'actual Sala Gòtica del Museu de Maricel inicialment era un dormitori per als malalts; posteriorment, va esdevenir la capella -hi ha fotografies i quadres que així ho testimonien. La darrera missa que s'hi va celebrar va ser el dia 10 de juny de 1910. Conservada fins avui, és el lloc edificat més antic de Sitges.

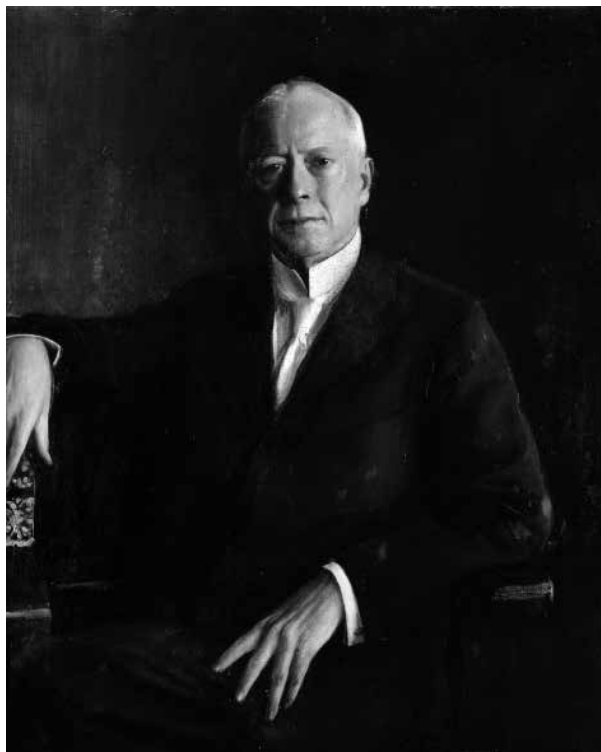
L'edifici es va anar ampliant progressivament. Al segle XIX s'hi va afegir una segona planta, que va sufragar Luis Antúnez. Tot i que anava quedant fora dels estàndards sanitaris i hospitalaris de l'època, va arribar a la primera dècada del segle XX amb unes instal·lacions ja irrecuperables, cosa que feia que els malalts s'haguessin de traslladar a altres edificis de la Vila. Ja llavors les autoritats locals, reunides a la Junta Local de Sanitat, estaven preocupades buscant un nou emplaçament. L'oferta de compra per part de Charles Deering el setembre de 1909 va ser providencial.

2. L'ARRIBADA A SITGES DE CHARLES DEERING (SETEMBRE 1909)

L'industrial, filàntrop i col·leccionista Charles Deering (París, Maine, 1852 - Cutler, Florida, 1927) és un dels representants del col·leccionisme artístic nordamericà més important de l'època, juntament amb Archer M. Huntington (1870-1955), fundador de la Hispanic Society of America (New York, 1904); Henry Clay Frick (1849-1919), fundador de la Frick Collection York (1913-1914), o John Pierpont Morgan (1837-1913), fundador de la Morgan Library & Museum (New York, 1906). La diferència amb els seus compatriotes nordamericans és que Deering va voler integrar la seva col·lecció d'art hispànic a Maricel i que, al seu retorn als Estats Units, la col·lecció va esdevenir, en una important part, dipositada a l'Institut d'Art de Chicago, on es conserven les més preuades obres d'art antic de l'antiga Col·lecció Deering de Maricel.

Des de que havia adquirit el *Retrat d'Erik Satie* (París, 1891) de Ramon Casas (Barcelona, 1866-1932) a l'Exposició Universal de Chicago de 1893, Deering havia mostrat el seu interès per conèixer l'artista, al que finalment va anar a trobar a Madrid el 1904. De llavors ençà, Deering va esdevenir un dels principals clients de Casas, potser el més important, i un bon amic, fins al punt de viatjar plegats per Europa i per Amèrica, on Casas passà uns intensos mesos de treball entre la tardor de 1908 i l'hivern de 1909.

El setembre de 1909 Ramon Casas va portar Charles Deering a Sitges, acompanyats per Miquel Utrillo, que els feia d'interpret, per tal que conegués Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861 - Aranjuez, 1931) i la col·lecció d'art que havia format des de jove i que havia instal·lat a la seva casa-taller del Cau Ferrat, al barri de Sant Joan.

4. *Retrat de Charles Deering*, per Ramon Casas (1914, Museu de Maricel). Dipòsit de l'Hospital de Sant Joan Baptista.

3. UN DINAR AL CAU FERRAT (SETEMBRE 1909)

5. Targeta postal Sitges. *Lo Cau Ferrat*, propietat de Santiago Rusiñol. Gran Saló. Fotògraf desconegut (c. 1910).

6. Targeta postal Sitges. *Lo Cau Ferrat*, propietat de Santiago Rusiñol. Rebedor. Fotògraf desconegut (c. 1910).

El setembre de 1909 Charles Deering, Ramon Casas i Miquel Utrillo dinaven al Cau Ferrat, convidats per Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861- Aranjuez, 1931), envoltats de la seva col·lecció d'art a la seva casa-taller.

Deering va recórrer admirat les estances del Cau, seduït per l'atractiu de l'indret i per la qualitat de les col·leccions que Rusiñol hi havia aplegat. Aquella mateixa tarda va mostrar el seu interès en adquirir casa i col·leccions, meravellat per l'ambient i el contingut del que ja era conegut com el Temple del Modernisme. A més, ho trobava tot fet: edifici i col·lecció. Però Rusiñol, per a qui cada peça era un tros de la vida viscuda i tot el conjunt la seva “col·lecció del cor”, s'hi va negar rotundament.

Amb tot, Deering, impressionat per l'entorn i pel paisatge, decidia quedar-se a Sitges. Ben aviat va saber que el vell edifici de l'Hospital de Sant Joan, construït el segle XIV i modificat al llarg dels anys, estava en venda perquè era insuficient tant des del punt de vista mèdic i higiènic com de capacitat, i aquell mateix setembre va fer una primera oferta a la Junta de l'Hospital de Sitges. Juntament amb el paisatge, la tradició artística de Sitges de la que Ramon Casas ja formava part llavors ja consolidada amb els Luministes i la casa-taller de Rusiñol, constituïen incentius que encara ho feien més atractiu.

El Cau Ferrat, amb tota la col·lecció d'art que contenia, va ser llegat a la Vila de Sitges per disposició testamentària de Santiago Rusiñol i obert com a museu públic el 1933, conservant fins avui el mateix esperit de culte a l'Art Total que l'artista li va atorgar.

4. LA COMPRA DE L'HOSPITAL DE SANT JOAN BAPTISTA (ABRIL 1910)

7. Targeta postal
*Hospital de San
Juan*, per A(ngel)
T(oldrà) V(iazo)
(1912).

Charles Deering va adquirir l'Hospital de Sant Joan el 3 d'abril de 1910, equivalent a una extensió de trenta mil pams quadrats, per quaranta mil pessetes. Per part de l'Ajuntament signaren Pere Carbonell i Mestre, Alcalde; Josep Parera i Ynglada, Síndic i Claudi Mas i Jornet, Secretari. "En nom del comprador", van signar Miquel Utrillo, crític d'art; Amadeu Hurtado, lletrat i Ramon Casas, pintor. Un cop firmada la compra, ho celebraren amb una "exquisida Malvasia i pastes". Seguidament se signà la compra, de la finca "La Pedrera", propietat del terratinent i escriptor Sebastià Sans i Bori, amb l'import que havia pagat Mr. Deering; era la finca destinada a la construcció del nou Hospital.

El nou Hospital de Sant Joan va ser construït per l'arquitecte Josep Font i Gumà (Vilanova i la Geltrú, 1859-1922), autor

d'altres edificis de Sitges. L'Hospital, d'estil noucentista, llavors estava situat als afores de la Vila; actualment és en ple nucli urbà. El nou Hospital s'inaugurà enmig d'una gran festa popular el dia de Sant Joan de 1912. Santiago Rusiñol hi dedica un sentit text, titulat "L'Hospital de Sitges".

Al llarg de la seva estada a Sitges, Deering va esdevenir un constant benefactor de l'Hospital de Sitges, fins al punt que la Junta de la institució, el 1914, encarregà a Ramon Casas el seu retrat destinat a la Sala de reunions i que, actualment, forma part de la col·lecció permanent de Museu de Maricel en qualitat de dipòsit. Una làpida a l'Hospital de Sant Joan Baptista i un pergami commemoratiu de 1919, que es conserva actualment a Deering Estate, palesen el testimoni d'agraïment de l'Hospital al seu benefactor.

5. LA TRANSFORMACIÓ DE MARICEL: ARQUITECTURA I ART

A partir de 1910 s'inicia la gran transformació dels edificis de l'antic hospital i les cases veïnes, fins que, el 1918, el complex culmina l'aparença que l'ha caracteritzat fins l'actualitat.

La transformació s'inicia amb el canvi de nom, l'adopció de la insígnia que l'ha de caracteritzar arreu i les intervencions i modificacions interiors i exteriors dels edificis.

EL NOM

L'estiu de 1910 l'edifici de l'antic Hospital de Sant Joan Baptista va canviar el nom pel de Maricel, proposat per Miquel Utrillo en honor de l'obra homònima d'Àngel Guimerà i com a referent al paisatge i a les vistes de l'indret: *"... a Maricel la llum és clara, la vista eternament hermosa, l'estada agradable; y el nom, un homenatge més al seu padrí, el nostre poeta l'Àngel Guimerà"*. (Miquel Utrillo, 1912)

LA INSÍGNIA

8. L'escut de Maricel, a manera de pom d'escala al pati d'entrada al Palau de Maricel, obra de Pere Jou (1915). Foto Frèia Berg (2016).

Ahora, Maricel va adoptar una insígnia pròpia, a manera de distinció: bandera blanca i l'escut del sol ixent en vermell i tres onades blaves. Va ser dissenyat per Utrillo a partir del dibuix que havia efectuat el 1897 per a la coberta del llibre modernista de Santiago Rusiñol, *Oracions*.

La insígnia de Maricel és omnipresent dins i fora de l'edifici, en tota mena de formats i suports diferents: forja, enrajolat de ceràmica, enrajolat hidràulic, elements de pedra, treballs de fusteria i ebenisteria, principalment.

LA TRANSFORMACIÓ DELS EDIFICIS

A mitjans de 1910 s'inicia la transformació del vell edifici de l'Hospital en la residència de Charles Deering. L'artífex de l'edificació de Maricel va ser l'enginyer i crític d'art Miquel Utrillo (Barcelona, 1862 - Sitges, 1934).

Utrillo va tenir cura de la planificació i direcció de les obres que van modificar radicalment la fesomia de l'antic barri de Sant Joan, així com també de l'adquisició d'elements artístics per ornamentar l'edifici i les obres d'art que van configurar la col·lecció d'art de Charles Deering. Va utilitzar elements d'art antic per embellir les construccions i les modificacions, sempre guiat per una voluntat de depuració contrastada amb la incorporació d'elements arquitectònics i artístics antics, especialment de pedra, a les llinxes, finestres, balconades, etc. Afirmava que *"Sitges és l'únic poble espanyol que ha vist créixer un edifici bastit amb despulles d'altres que foren la glòria de l'art"*. Com a elements constructius

i decoratius va utilitzar els tradicionals: pedra, teuleria i fusta, amb grans extensions de paret blanca, on va encastar elements artístics i arquitectònics procedents de diversos llocs d'Espanya i de Catalunya, com:

- El santuari del Tallat (capitells, portes, llindes, arcs de pedra interiors)
- El castell de Solivella (graons de l'escala principal)
- Ayerbe (Osca) (capitells)
- Cadalso de los Vidrios (Madrid) (porta del gòtic flamíger, coneguda també com a Porta de Salamanca)
- Raixa (Mallorca) (portal i llinda, d'estil renaixement)
- Andorra (porta dovellada de la Torre de Sant Miquel)
- Santa Coloma de Queralt (balcó de forja de la façana del Racó de la Calma)
- La Seu d'Urgell (capitells del Mirador de Maricel de Mar)
- Logronyo (reixa de ferro forjat)

9. Reixa procedent de Logronyo, al pati d'entrada del Palau de Maricel. Foto F. Serra (1918).
10. Capitell procedent del Tallat. Foto F. Serra (1918).
11. Capitell procedent del Tallat. Foto F. Serra (1918).
12. Porta procedent de Raixa (Mallorca). Foto F. Serra (1918).

El 1915 Utrillo va encomanar la decoració artística de l'edifici al jove escultor Pere Jou, combinant així l'art antic i modern. L'obra de Jou va consistir en la construcció escultòrica d'elements arquitectònics, com capitells i gàrgoles. Són visibles majorment a l'exterior dels edificis, a banda i banda del carrer de Fonollar, principalment, així com també a l'interior del Palau. Jou va realitzar un total de 36 capitells, 3 gàrgoles, 3 lleons, 1 fris, 1 font, 11 mènsules i 6 llindes, per als quals es va inspirar en temes diversos:

- Les faules d'Iriarte i Samaniego, de caràcter didàctic i satíric
- Les al·legories de la vida quotidiana (la guerra i la pau, la vida i la mort, l'abundància i l'escassetat,...)
- Els constructors de Maricel, amb les figures d'Utrillo, Deering, Magí i Antoni Pascual, el fuster Marsal, el picapedrer Fígols i el seu propi autoretrat, esculpint
- Temes contemporanis, com la Gran Guerra (amb els retrats de l'escultor Gustau Violet, mobilitzat al front, i la infermera Edith Clavell, afusellada pels alemanys acusada d'espionatge)
- El Catalanisme, amb les figures al·legòriques d'*Els sembradors* (Pi i Margall,...) i *Els segadors* (el Doctor Robert i els homes de la Lliga)
- Temes i figures ornamentals

Els models decoratius que Utrillo va triar per a la residència de Charles Deering un cop transformat l'antic Hospital de Sant

Joan van ser el Cau Ferrat i les dues grans cases pairals sitgetanes de Can Falç de Mar i Can Llopis. Del Cau Ferrat hi va traslladar el concepte d'Art Total a art utilitari, en el sentit que el mobiliari, la decoració i els estris de caràcter artístic van recuperar el seu ús en la vida domèstica i quotidiana, així com la decoració dels interiors en colors –groc i blau– de les estances, en contrast amb el blanc lluminós de les façanes exteriors. De Can Falç i de Can Llopis, les dues grans cases pairals sitgetanes dels segles XVII i XIX, respectivament, es va inspirar en els valors estètics del mobiliari antic, l'equilibri entre una primitiva austeritat i una valoració utilitària del mobiliari i dels objectes artístics de la vida quotidiana (ceràmiques, aigüamanils, etc.)

En termes generals, l'estètica de Maricel combina la senzillesa i la depuració als exteriors amb una intensificada decoració als interiors, tant pel que fa als sòls de rajola hidràulica –provinents de la fàbrica Orsola, Solà i Cia.–, els arrambadors de ceràmica, l'ornamentació de teuleries (baranes i sostres), les formes abarroacades (enteixinats dels sostres del Saló d'Or i del Saló Blau), etc.

El caràcter artístic i monumental de Maricel, en tant que edifici marcadament noucentista, va ser enaltit pel poeta i crític Joaquim Folguera (1918): *“L'únic recurs que queda [en arquitectura catalana moderna] és fer el que Miquel Utrillo ve portant a cap a Sitges amb Maricel: adaptar vells instints a bells indrets, suplint la fidelitat històrica i arquitectònica a una preceptiva de bon gust”*.

CONSTRUCTORS, ARTESANS I ARTISTES

Els constructors i els artesans de Maricel van ser retratats i immortalitzats per l'escultor Jou en dos capitells en un dels finestrals del carrer de Fonollar, tocant al Racó de la Calma, situats un enfront de l'altre.

L'artista els va caracteritzar amb indumentària medievalitzant, a la manera dels antics constructors de catedrals.

Al capitell de l'esquerra, d'esquerra a dreta, s'hi identifiquen Charles Deering contemplant Miquel Utrillo, compàs en mà, projectant Maricel; una columna amb la insígnia de Maricel divideix l'espai en dos. Al segon, dos obrers traslladen un capitell de pedra.

D'esquerra a dreta, Antoni i Magí Pascual, mestres d'obres; en Marsal, fuster; el picapedrer Antoni Fíguls i l'autoretrat de Pere Jou esculpint els capitells.

Entre 1914 i 1915, Utrillo cridà d'altres artistes per tal que s'incorporessin a l'embelliment de Maricel. El 1914 havia encarregat la decoració escultòrica a Gustau Violet, que no va poder complir l'encàrrec perquè el mes d'agost d'aquell any va ser cridat a files per combatre amb les tropes franceses en la Gran Guerra. El 1915 es van encarregar escultures a Josep Clarà i Enric Casanovas per embellir les Terrasses i el Baluard de Maricel (actualment, Baluard Miquel Utrillo). Aquell mateix any va encarregar al pintor i decorador de moda, Josep Maria Sert, les pintures murals per al vestíbul de la residència de Deering (Maricel de Mar), que van quedar instal·lades l'agost de l'any següent.

13. Capitell dels constructors de Maricel, obra de Pere Jou (1915-1917).
Foto Guillem Fernández-Huerta (2011).

14. Capitell dels artesans de Maricel, obra de Pere Jou (1915-1917).
Foto Guillem Fernández-Huerta (2011).

6. LES ETAPES DE LA CONSTRUCCIÓ DE MARICEL

El conjunt de Maricel es desenvolupa en dos eixos entre 1910 i 1918, principalment, per bé que algunes dependències de serveis es finalitzen vers 1919. La publicació del monogràfic *Marycel*, de la *Revista de Arquitectura* (núm. 5, 1918), dirigida per l'arquitecte Josep Maria Martino, marca la culminació del projecte constructiu.

EIX FONOLLAR A BANDA I BANDA DEL CARRER, DES DEL BALUARD MIQUEL UTRILLO FINS AL CARRER DE SANT JOAN I EL CAU FERRAT

Abasta cinc cossos d'edificis, el pont que uneix els dos conjunts de Maricel, Maricel de Mar i Maricel de Terra; la 5a Avinguda i el conjunt configurat per les Terrasses, construït entre 1910 i 1917.

15. Miquel Utrillo contemplant la construcció del pont de Maricel. Fotògraf desconegut (1914).

- L'antic Hospital de Sant Joan (segle XIV) convertit en residència suntuària de Charles Deering. Obra realitzada en dues etapes, 1910-1913, i 1914. Conegut com Maricel de Mar, actualment és el **Museu de Maricel**.

16. El Palau de Maricel edificat a la Placeta de Sant Joan i al carrer de Fonollar. Foto F. Serra (1917).

- El cos que abasta l'antiga Placeta de Sant Joan, actual Racó de la Calma pel carrer de Fonollar fins al corraló denominat la 5a Avinguda, que ocupa tot l'espai on hi havia hagut un barri de casetes de pescadors, construït entre 1913 i 1915. És el **Palau de Maricel**.
- **El pont** que uneix tots dos cossos va ser construït el 1914, amb la funció que fos un nexe de comunicació directa.

17. Can Rocamora, antiga casa Xicarrons. A la façana del costat, llueix el balcó procedent de Santa Coloma de Queralt (segle XVI) .
Foto F. Serra (1918).

18. L'edifici del Sarcòfag tanca la construcció de la Placeta de Sant Joan.
Foto F. Serra (1918).

- L'edifici conegut com **Can Rocamora**, contingu al Cau Ferrat i al Museu de Maricel, adquirit per Deering el 1915 i reformat per Utrillo com a residència d'hivern.
- L'ala est del Racó de la Calma, construïda el 1916 i coneguda com l'**edifici del Sarcòfag**, per raó del sarcòfag del segle IV d.C. col·locat a la seva façana, procedent de les excavacions prop del santuari de la Maredeú del Vinet.

19. La Torre de Sant Miquel i la prolongació del Palau de Maricel tancant l'antic Baluard de Santa Caterina. Foto F. Serra (1918).

20. L'entrada a la 5a Avinguda pel Baluard de Santa Caterina, actualment Baluard Miquel Utrillo. Foto F. Serra (1918).

- El cos d'edifici, procedent de la remodelació de les Cases Trowbridge, que va des del corraló fins la Rectoria, al Baluard Miquel Utrillo, coronat pel Claustre i la Torratxa, comunicant l'estança més important, el **Saló Blau** amb el **Saló d'Or** amb una escalinata simètrica per salvar els desnivells. Va ser construït el 1917.
- La denominada **5a Avinguda**, antic Corraló o Corraló de la Rectoria, va ser embellit per Utrillo amb elements antics de pedra en el moment en què esdevé nexa d'unió entre el Palau de Maricel i les cases Trowbridge, que s'hi ajunten formant un sol conjunt que pren el nom de Palau de Maricel per extensió.

21. Vista lateral de les Terrasses de Maricel. Foto F. Serra (1918).

22. El Claustre de Maricel, mirant a mar. Foto F. Serra (1918).

- El **Claustre** de la part superior comunica amb les **Terrasses** que uneixen per la totalitat de l'edifici, enllestits entre 1916-1917. Són un dels indrets més singulars i espectaculars de Sitges.

EIX PLAÇA DE L'AJUNTAMENT, DES DE LA DAVALLADA FINS LA 5a AVINGUDA

Consta de tres edificis construïts entre 1915-1919, cadascun dels quals tenia accés directe amb el Palau de Maricel, en tant que dependències annexes amb entrada principal per la Plaça de l'Ajuntament.

23. Façana de l'antiga casa de Miquel Utrillo (1914). Fotògraf desconegut (c. 1930).

- La casa que Miquel Utrillo es construeix comunicant amb el Palau de Maricel el 1914, actual Biblioteca Popular Santiago Rusiñol des de 1936, a la Plaça de l'Ajuntament cantonada amb el carrer de la Davallada.

24. Façana de la casa de Pelegrina Vidal, pertanyent al complex de Maricel (1916).
Foto F. Serra (1918).

25. Façana sudoest del Palau de Maricel, amb entrada al garatge i dependències de servei per la Plaça de l'Ajuntament (1919-1921). Fotògraf desconegut (c. 1930).

- El garatge de Maricel i l'entrada a les dependències de servei, a la Plaça de l'Ajuntament des de la 5a Avinguda fins la casa contigua, de Pelegrina Ribot, ocupat des de 1981 per l'Arxiu Històric Municipal de Sitges.

- La casa habitada per Pelegrina Ribot, construïda el 1916, actual Casa Lola Anglada, a la Plaça de l'Ajuntament.

7. DE LA PLACETA DE SANT JOAN AL RACÓ DE LA CALMA

Urbanísticament, la Placeta de Sant Joan no va sofrir grans canvis, ja que Utrillo va aprofitar al màxim l'estructura existent dels edificis, tant els de la placeta com els del carrer de Fonollar. La va regularitzar en les seves característiques, mantenint l'elevació i les escaletes d'accés a alguns portals.

El canvi més important va ser la transformació de les façanes, amb la incrustació de finestrals gòtics de diverses procedències; l'obertura de portes i finestres, aprofitant algunes de les existents, i l'aixecament d'un o dos pisos, segons els cossos dels edificis, a mida que el Palau de Maricel s'anava configurant.

Entre 1913 i 1915, la placeta es va transformar en el seu aspecte actual. L'antiga Placeta de Sant Joan, a principis de 1917, tenia un aspecte força similar a l'actual.

El 1916 s'hi va construir de nou l'edifici dit del Sarcòfag, on s'exposava la important col·lecció de tapissos de Charles Deering.

Llevat del Cau Ferrat, totes dues façanes des del carrer de Sant Joan fins al corraló de la Rectoria –denominat amb la consabuda ironia utrillesca “Cinquena Avinguda”, evocant la de Nova York (el topònim figura en alguna de les targetes postals de l'època)– eren propietat de Charles Deering.

La denominació de Racó de la Calma li va ser atorgada l'any 1932, a proposta de Miquel Utrillo.

26. La Placeta de Sant Joan es va denominar un temps Placeta de Maricel. Foto A(nge)l T(oldrà) V(iazo) (c. 1918).

27. Porxo d'entrada a l'edifici del Sarcòfag. Foto F. Serra (1918).

8. LA COL·LECCIÓ D'ART DE CHARLES DEERING

La col·lecció d'art de Charles Deering d'art hispànic i català antic i modern que formava part de Maricel va esdevenir de dimensions considerables amb obres de gran qualitat i importància històrica.

Per bé que Deering ja posseïa art català modern a la seva casa de Chicago amb els quadres que havia adquirit el 1904 a Ramon Casas, és en el transcurs dels viatges per Catalunya, Espanya i Europa que realitzen conjuntament entre 1909 i 1914 de vegades acompanyats per germà de Charles, James, també col·leccionista d'art, quan Deering adquireix diverses obres i mobiliari. Però és principalment Miquel Utrillo qui li construeix i articula la gran col·lecció d'art hispànic.

Entre les obres d'art antic destaquen obres i artistes, entre altres, com:

- *Sant Jordi i el drac*, de Bernat Martorell
- *Retaule de Santa Florentina*
- Altar i frontal de l'altar de Quejana (Álava)
- *Marededéu de Bellpuig de les Avellanes*, de Bartomeu de Robió
- El Greco
- Francisco de Zurbarán
- Antoni Viladomat
- Antonio Palomino
- Vicente López
- Antonio María Esquivel
- Francisco de Goya

Les obres d'art modern eren, principalment, pintura i escultura, de:

- Ramon Casas
- Santiago Rusiñol
- Hermen Anglada-Camarasa
- Joaquim Mir
- Marià Andreu
- Arcadi Mas i Fondevila
- Eliseu Meifrèn
- Joaquim Sunyer
- Josep Maria Llopis de Casades
- Gustau Violet
- Josep Clarà
- Josep Llimona
- Enric Casanovas

Bona part de les obres d'art antic es troben a l'Institut d'Art de Chicago, donades per Deering i els seus hereus. La major part d'obres d'art modern es troben en diverses col·leccions privades i públiques entre els EUA i l'Estat espanyol, principalment.

La residència de Charles Deering

9. PRIMERA MODIFICACIÓ: D'HOSPITAL A RESIDÈNCIA (1911-1913)

28. La primera reforma de la façana de l'antic hospital, reconvertit en la residència de Charles Deering. Targeta postal d'A(nge)l T(doldrà) V(iazo) (1912).

Charles Deering va obtenir llicència d'obres per actuar a l'interior i a la façana. Entre 1910 i 1913 la disposició de l'edifici no va variar d'estructura, aprofitant les tres plantes de què disposava. La façana va ser retocada per adquirir un aspecte més modern i harmònic. Per la porta del Baluard de Santa Caterina, actual Baluard Miquel Utrillo, Deering hi entrava el seu automòbil, i l'entrada amb rebedor era per la porta lateral.

A la planta baixa, el que havia estat una primera sala de malalts i més modernament la capella, amb arcades gòtiques de pedra fins llavors tapades amb guix, es va convertir en un ampli menjador i, al costat, es va obrir la galeria que donava a mar, embellida per una escultura. La galeria es podia tancar amb portes de vidre per tal d'aïllar el menjador i les sales annexes. Aquesta vista, espectacular des dels primers moments, ha esdevingut una de les imatges més propagades de l'interior de Maricel fins l'actualitat.

La primera planta de l'edifici va ser dedicada en part a habitacions i en part al gran estudi de Deering. La segona planta es va estructurar en diverses habitacions i dependències.

El denominador comú de la residència de Deering va ser, des del primer moment, la presència d'importantes obres i objectes artístics amb la doble finalitat de constituir la col·lecció que Deering anava construint i de decorar amb gust extrem les diverses estances, sense oblidar el seu vessant utilitari.

10. SEGONA MODIFICACIÓ: LA FAÇANA DE SANT MIQUEL (1914)

29. Targeta postal d'Angel T(olrà) V(iazo) mostrant la Torre de Sant Miquel ja enllestida, abans de la construcció del pont (1914).

La Torre de Sant Miquel, edificada el 1914, culmina la transformació de l'antic hospital i atorga a l'edifici l'aspecte monumental que conserva fins l'actualitat. La reforma de la façana anivella l'alçada de l'edifici i mostra un elegant acabament en forma de torre amb els merlets que li atorguen un aspecte distingit, ennoblit per l'escultura afegida a la façana. Es tracta de l'escultura gòtica representant Sant Miquel, provinent del cap de pont de la ciutat de Balaguer. En un nivell més baix, a banda i banda, s'hi incrusten els escuts d'armes dels comtes d'Urgell. El portal existent va ser substituït per una porta adovellada procedent d'Andorra.

30. El llum de ferro forjat de Ramon Sardà fent de suport a la primera bombeta d'il·luminació elèctrica. Fotògraf desconegut (1914).

El mes de juny de 1914 es va afegir a la cantonada un llum de ferro forjat, obra del jove Ramon Sardà (que de jove havia fet de model per al cicle del tríptic d'*Els místics*, de Rusiñol (1897, Museu del Cau Ferrat), que inaugurava la il·luminació elèctrica de Sitges, prescindint ja de l'antic fanal de gas.

Una de les més importants característiques de Maricel, palesa en aquesta façana, és la de combinar la nova construcció, amb les façanes llises, amb elements arquitectònics i artístics antics provinents de diverses procedències geogràfiques i adquirides per Utrillo, profund coneixedor dels monuments catalans i espanyols i el seu estat de conservació.

Des d'un punt de vista urbanístic, la reforma de la façana de Maricel va configurar tot un altre aspecte a l'antic Baluard de Santa Caterina, que passà a denominar-se Baluard de Maricel (avui, Baluard Miquel Utrillo). El conjunt va constituir el primer toc de monumentalitat de l'antic barri de Sant Joan.

II. EL MENJADOR GRAN

(ANTIGA CAPELLA DE L'HOSPITAL DE SANT JOAN BAPTISTA O SALA GÒTICA)

31. Menjador gran, amb una rica decoració de taules gòtiques i objectes artístics. Foto A. Mas (1914).

L'antiga capella de l'Hospital, reconvertida en el menjador i gran sala d'estar de Deering és l'interior més característic i significatiu de la residència del magnat, juntament amb el Mirador. Actualment, encara conserva fidelment la seva aparença de senzilla estança gòtica, amb els arcs que la caracteritzen. És l'indret construït més antic de Sitges, ja que com a hospital surt esmentat al testament de Bernat de Fonollar, senyor feudal de la Vila, el 1324.

Utrillo va respectar els arcs gòtics i les escales que portaven a la trona de la capella; va situar una llar de foc per regular l'espai de forma simètrica i ordenar, a banda i banda, les primeres col·leccions d'art que van anar entrant.

Com la resta de les estances, el menjador va anar variant de decoració entre 1910, 1915 i 1917, ja que diverses obres d'art anaven canviant de lloc. Els quadres i objectes d'art eren redistribuïts a mesura que entraven peces noves o que el Palau anava ampliant els seus espais.

Inicialment, al menjador hi havia l'obra de Casas *Retrat de l'actriu Maria Tubau* (1901), que Deering li havia comprat en la seva primera visita al taller de Barcelona, i a l'altra banda, una vista del *Pati del Vinyet* (1892), del mateix artista, molt similar al que Rusiñol també hi havia pintat (*Pati del Vinyet*, 1892, Museu del Cau Ferrat) –de fet, van anar tots dos a pintar el mateix pati emblanquinat. Posteriorment, s'hi van afegir retaules, mobiliari i talles.

32. El primer menjador de Maricel, amb obres de Ramon Casas a banda i banda de la xemeneia. Foto A. Mas (1912).

A mà dreta, els arcs es tancaven amb portes de vidre per aïllar l'interior del Mirador, que estava al descobert.

33. El pany de paret davant del Mirador combinava elements de mobiliari i decoració. Foto A. Mas (1912).

34. Un conjunt de columnes salomòniques decorava els angles de les parets de la planta baixa de la residència de Charles Deering. Foto A. Mas (1913).

12. LA SALETA DEL MENJADOR GRAN

Un espai annex a l'antiga capella (probablement, la sacristia) va esdevenir la saleta annexa al menjador gran. Un finestral gòtic convenientment situat obria la vista al Mirador.

35. L'antiga sacristia de la capella de l'hospital, reconvertida en una saleta primorosament decorada. Foto A. Mas (1913).

13. EL MENJADOR PETIT

Ocupava l'espai final del Mirador, en direcció al passadís de l'art modern. Assolellat i íntim, va ser decorat ricament tant pel que fa a mobiliari com a làmpares i miralls.

36. El menjador petit quedava situat a l'altra banda del Mirador. Foto F. Serra (1918).

14. EL MIRADOR

37. Abans i ara, el Mirador de Maricel ofereix la màgia de la contemplació permanent de la mar com un atractiu més. Foto A. Mas (1913).

38. El sanejament del lateral de l'antiga capella que donava a mar va ser acuradament complet. Foto A. Mas (1913).

Obert a mar, quedava aïllat del menjador per vidrieres.

Utrillo el va sanejar i embellir. Enmig hi va instal·lar una font, a imitació de la del Cau Ferrat, que el 1915 va traslladar al pati d'entrada del Palau de Maricel.

Al centre dels tres arcs, sostinguts per columnes antigues i capitells procedents de La Seu d'Urgell, hi instal·là una escultura d'estil classicitzant.

Sota del finestral gòtic que separa el brollador de l'avantsala contiguous al menjador, hi va encastar un fris del Renaixement que actualment encara s'hi conserva.

15. EL PASSADÍS D'ART MODERN

39. La Sala d'Art Modern. El segon quadre a la dreta, *La de los ojos verdes*, d'Hermen Anglada-Camarasa. Foto F. Serra (1918).

Destinat a comunicar la façana principal amb el vestíbul d'entrada per la porta de Raixa.

Complia la funció de mostrar les obres d'art modern (Rusiñol, Viladomat, Anglada-Camarasa, entre d'altres), juntament amb les arts de l'objecte i les columnes salomòniques d'estil barroc –avui visibles al Deering Estate.

En el moment que el vestíbul del portal de Sant Miquel va ser decorat per les pintures murals de Josep Maria Sert, el passadís guanya importància contribuint a culminar l'espai dedicat a l'art modern.

16. LA SALA SERT

40. La Sala Sert amb la seva decoració inicial (1916-1918).
Foto F. Serra (1918).

41. Vista actual de la Sala Sert. Foto Frèia Berg (2015).

El 1911 aquest portal d'entrada complia funcions de garatge, a tenor d'algunes fotografies que mostren el cotxe de Mr. Deering en disposició d'entrar-hi; en aquells moments, l'entrada i el vestíbul principal eren per la porta lateral.

El 1915 Utrillo encarregà a Josep Maria Sert la decoració mural de la gran sala. Sert hi va evocar la Gran Guerra, llavors encara en plena confrontació i amb incertes perspectives. Malgrat tot, però, Sert hi representà simbòlicament *El triomf dels aliats* juntament amb altres escenes, títol que atorga el nom genèric al conjunt. Les pintures van ser instal·lades l'agost de 1916.

Quan Charles Deering va marxar a Amèrica i es va endur la col·lecció d'art, també es va emportar aquestes pintures, ja que van ser realitzades sobre tela i no al fresc. Després d'un llarg període, van ser comprades de nou pel Dr. Jesús Pérez-Rosales per retornar-les al seu lloc original, podent-se contemplar de nou des de llavors amb l'obertura del museu denominat Maricel de Mar, Col·lecció del Dr. Jesús Pérez-Rosales el 1970.

Les pintures d'en Sert són un dels més importants testimonis artístics de la Gran Guerra 1914-1918.

17. EL VESTÍBUL D'ENTRADA

El vestíbul d'entrada a la residència de Deering va variar notablement d'aparença en el transcurs dels anys. Inicialment va conservar un aspecte senzill, tal com havia correspost a l'antic convent de monges concepcionistes que l'habitava per cuidar els malalts. L'escala donava accés a les dependències del primer pis i del segon.

De seguida, però, Utrillo va procedir a la seva decoració i ennobliment amb obres d'art i objectes valuosos, així com amb fusteria tallada.

Al defora, hi va instal·lar una porta de pedra amb la llinda d'estil renaixentista procedent dels jardins de Raixa (Mallorca).

42. El vestíbul d'entrada per la porta de Raixa. Foto F. Serra (1918).

13. EL DISTRIBUÏDOR DE LA PRIMERA PLANTA

43. Distribuïdor del primer pis, cap a l'ala esquerra, cap a l'estudi i habitació de Mr. Deering. Foto F. Serra (1918).

El distribuïdor de la primera planta, conservat actualment amb la mateixa funció, dividia les dependències de Charles Deering i les habitacions de la seva família i convidats.

De cara al carrer de Fonollar, a mà esquerra hi havia l'estudi de Deering i la seva cambra; a mà dreta, l'habitació de la seva muller i família.

A l'esquerra de la fotografia s'endevina l'escultura de Gustau Violet, *L'encaminadora*. Utrillo era un gran admirador, i promotor, de l'escultor rossellonès. El 1914 li va adquirir divuit escultures a l'exposició que Violet havia presentat a les galeries del Faiç Català, a Barcelona, per a la col·lecció de Deering.

44. Distribuïdor del primer pis, cap a l'ala dreta cap a les dependències de Mrs. Deering. Foto F. Serra (1918).

19. LA CAMBRA DE MRS. DEERING

45. Lateral de l'habitació de Mrs. Deering, amb l'ampit del finestral emmarcat i decorat amb rajoles d'oficis. Foto F. Serra (1918).

46. Habitació de Mrs. Deering. En primer terme, Versalles, de Joaquim Sunyer (1905). Foto F. Serra (1918).

Utrillo va fer construir diverses cambres de bany a la residència de Deering, alguna de les quals és visible en fotografies. També cal observar les rajoles del paviment, moltes d'elles de construcció hidràulica.

Les obertures de les parets i les estances que separaven les sales i les alcoves mantingueren l'aparença abarrocada, característica

de les estances domèstiques benestants dels segles XVIII i XIX. El mobiliari de les habitacions de la família Deering era tot ell antic, dels segles XVIII i XIX; en això sí que s'havien imitat tant Can Falç com Can Llopis, les dues grans cases pairals de Sitges. Hi abundaven els cadirats i els miralls i cornucòpies, i estaven decorades amb diverses obres d'art, entre d'altres, una de les pintures de Joaquim Sunyer, *Versalles*.

20. L'ESTUDI I LA BIBLIOTECA DE CHARLES DEERING

47. Estudi de Charles Deering. Foto A. Mas (1913).

L'estança, situada al primer pis de la residència de Maricel, va anar variant d'aspecte amb el temps, a mida que la decoració creixia i s'anava tornant més comfortable i luxosa.

Entre 1910 i 1914, l'aparença de l'estança era més simple. Al fons destacava la taula de treball de Deering i un dels retrats que va pintar Casas; en una altra imatge, a l'altre angle, més obres de Casas: *Júlia vestida de blanc* (1910) i el *Retrat equestre del rei Alfons XIII* (1904).

48. Estudi de Charles Deering amb la incorporació de la biblioteca sostinguda per columnes salomòniques. Foto F. Serra (1918).

Les obres de la Torre de Sant Miquel (1914) afecten aquesta sala, que és modificada i replantejada. Separant els espais s'hi instal·len columnes barroques que, el 1952, es van adquirir als hereus de Charles Deering per construir el baldaquí de l'altar major de l'Església parroquial, on romanen actualment després de la remodelació de l'altar.

21. LA CAMBRA DE CHARLES DEERING

49. Habitació de Charles Deering. Foto A. Mas (1913)

La cambra de Charles Deering en el seu estat definitiu és fruit de les obres de la Torre de Sant Miquel. El sostre és tot ell molt més alt que el de la resta de les estances de tot el pis, i està sostingut per un embigat de fusta. Les parets eren pintades de groc, i la part alta de color verd. Progressivament, va anar incrementant la decoració amb obres d'art.

50. Habitació de Charles Deering amb vista directa al Baluard de Santa Caterina i al campanar. Foto A. Mas (1912).

22. CAMBRES I PASSADISSOS

Al Museu de Maricel, actualment, es mostra el plafó de rajoles d'“Els adelantos del segle XIX”, obra de Ramon Casas, que havia format part de l'antiga col·lecció de Maricel. Era una sèrie col·leccionable editada per la revista *Pèl & Ploma* (1899-1903), la publicació més prestigiosa del Modernisme, pagada per Casas i escrita i dirigida per Utrillo. Elaborades amb traç arcaïtzant i llenguatge irònic per Casas, cadascuna descriu un dels grans avenços del segle en els àmbits de la vida pública (la llum de gas, el tren, el guardaagulles, el telègraf, el telèfon,...) i privada (la màquina de cosir, la dutxa, el vàter, la bicicleta, l'automòbil,...).

51. “Els adelantos del segle XIX”, obra de Ramon Casas (1901-1902).

52. Passadís vers diverses cambres del segon pis de la residència Deering. Foto F. Serra (1918).

53. *Sant Francesc*, d'El Greco, en una de les dependències de la residència Deering. Foto F. Serra (1918).

La segona planta estava configurada per un seguit de dependències i habitacions, on les obres d'art cobrien les parets i el mobiliari antic predominava.

23. EL PONT (1914)

54. El pont de Maricel ha esdevingut una silueta característica des de la seva construcció. Foto F. Serra (1918).

La intencionalitat de l'arc que uneix la Residència i el Palau és de fer de lloc de pas entre tots dos edificis.

L'arc és d'estil català, de pedra i afegida la decoració de finestrals de terracota del segle XVIII, procedents de la Casa Prats, de L'Hospitalet de Llobregat.

A la part exterior baixa, a banda i banda del pont, hi havia previst el lloc per a quatre medallons de bronze amb les efígies de Deering, Rusiñol, Casas i Guimerà que havien estat encarregats a Gustau Violet. Els medallons no es van poder realitzar ja que l'escultor va ser cridat a files l'agost de 1914, a causa de l'esclat de la Gran Guerra, però els senyals per a la seva ubicació van romandre durant temps, fins que varen ser tapats.

55. La rica decoració de terracota caracteritza els arcs del pont de Maricel. Foto F. Serra (1917).

56. Interior del pont de Maricel, amb les parets de rajoles de ceràmica i els arcs revestits de terracota. Foto F. Serra (1918).

El Palau de Maricel

24. LA FAÇANA DEL PALAU (PLACETA DE SANT JOAN, RACÓ DE LA CALMA)

La façana del Palau de Maricel, a la Placeta de Sant Joan, va guardar una estructura similar a la que històricament havia tingut.

Utrillo va aprofitar fonaments i fins i tot murs, modificant les entrades i obertures, ennoblint-les encastant-hi finestrals i portals gòtics o d'estil renaixement i empedrant el sòl. Va construir també escalinates per salvar desnivells.

L'element més espectacular va ser el portal d'accés al Palau, amb la porta d'estil gòtic flamíger procedent de Cadalso de los Vidrios (Madrid), popularment coneguda com a Porta de Salamanca.

57. Vista aèria de la construcció de Maricel.
Foto F. Serra (1918).

58. Tot i que la procedència de la porta és la població madrilenya de Cadalso de los Vidrios, des d'un primer moment va ser denominada Porta de Salamanca.
Foto F. Serra (1918).

25. EL PATI D'ENTRADA

El pati d'entrada del Palau de Maricel conserva tota l'aparença d'un pati gòtic.

Està configurat per dos espais: l'entrada, on llueix la font que el 1915 va ser traslladada des del Mirador de la Residència, i l'escalinata, amb els graons procedents de l'antic castell de Solivella.

La decoració enrajolada en blau i blanc i la paret corresponent a la barana de l'escalinata construïda amb teuleria, igual que la galeria superior, li atorguen un caire depurat i essencial del que es podria definir com arquitectura mediterrània. Les rajoles del pati són obra del ceramista Enrique Luis Ventosa.

59. El sortidor del pati d'entrada del Palau de Maricel, cobert d'heura i envoltat de plantes des dels seus primers dies. Foto F. Serra (1918).

60. Porta vers la Sala dels Tapissos, amb els capitells de Pere Jou al·legòrics a la guerra i a la pau. Foto F. Serra (1918).

Altres elements a destacar són un escut nobiliari procedent de Jaca, fixat entre l'enrajolat de la paret de baix del pati; dues portes petites al primer tram d'escala, procedents de Raixa (Mallorca), una de les quals comunica amb el que va ser el domicili de Miquel Utrillo, actual Biblioteca Popular Santiago Rusiñol, amb els capitells procedents del santuari del Tallat; els de l'altra porta són esculpits per Pere Jou. A manera de pom d'escala, llueix l'escut de Maricel mostrat per un lleó, del mateix escultor.

61. Escala principal, amb la porta de comunicació amb la casa d'Utrillo i els capitells procedents del santuari del Tallat. Foto F. Serra (1918).

26. EL VESTÍBUL

El vestíbul del Palau de Maricel tenia el caràcter sumptuari que l'edifici tot ell mostrava. Era l'avantsala del Gran Saló, denominat també Saló de Festes. L'accés al vestíbul és per un portal de pedra procedent del santuari del Tallat que, a banda i banda, mostra dos capitells de Pere Jou: un, amb el rostre de Sant Joan Baptista (en honor a la denominació del barri) i l'altre, representant Salomé.

El terra mostra una gran extensió de rajola hidràulica, combinant l'escut de Sant Jordi amb l'escut de Maricel.

El vitrall de *Sant Jordi* és una reproducció de l'últim quart del segle XIX, basada en l'obra de l'alemany Arnulf de Bouché (segle XVI).

Al vestíbul s'hi van instal·lar obres de gran format: inicialment, el *Retrat eqüestre d'Alfons XIII*, de Ramon Casas i, posteriorment, la *Al·legoria del Temps i de la Història*, de Francisco de Goya. El mobiliari era del segle XVIII i les parets i l'enteixinat del sostre eren daurats i blancs, per donar lluminositat a l'estança i contrastar amb la decoració del Saló d'Or.

62. Vestíbul del Palau de Maricel (1915). Decorat en tons blancs i daurats, inicialment va ser presidit pel *Retrat eqüestre d'Alfons XIII*, de Ramon Casas (1925). Foto F. Serra (1918).

27. EL GRAN SALÓ (SALÓ D'OR)

El Gran Saló del Palau de Maricel, construït el 1915, va ser concebut com l'indret més important i sumptuós de l'edifici, amb capacitat per albergar obres d'art i, alhora, ser indret de grans celebracions i banquets.

Utrillo va portar a terme el projecte decoratiu del Saló d'Or ajudat pel decorador Joan Cuyàs; va encarregar al mestre fuster Joan Marsal i Brunet la construcció de la fusteria del Palau de Maricel, inclosos els sostres enteixinats del Saló d'Or i del Saló Blau, on hi va treballar amb els artesans del seu taller i el jove Joan Puig i Mestre, llavors aprenent de fuster; Francesc Vinardell hi va treballar de daurador. Els arrambadors de ceràmica, que reproduïen en blau i blanc l'escut de Sitges i l'escut de Maricel, són també d'Enrique Luis Ventosa.

63. Gran Saló, amb les parets envoltades per retaules gòtics. Foto F. Serra (1917).

Fins que no es va construir la Sala dels Retaules (1917-1918), el Gran Saló albergava diverses obres de l'art gòtic català i les peces més prestigioses i valuoses de la col·lecció de Charles Deering; per aquest motiu, hi ha diverses variants de les parets en les fotografies realitzades abans i després de 1917.

L'accés des del vestíbul mostrava una visió magníficament, amb una llar de foc gòtica, de marbre, procedent de Jaca; a banda i banda, s'hi trobaven sengles taules gòtiques, i als laterals, retaules diversos. Des del fons, la vista vers el vestíbul mostrava en primer terme el pany de paret de fusta treballada, de caràcter barroquit-zant, amb l'escut de Maricel tallat en fusta a cada banda. Al fons, hi lluien els quadres de gran format instal·lats al vestíbul, especialment de Goya.

A l'esquerra una escala condueix a les Terrasses, construïdes el 1916, que passa per davant del gran arc del segle XVI procedent del santuari del Tallat, mentre que, sota l'escala s'obre l'espai que dona a la Sala Capella. Des d'allà es comunicava amb les dependències de servei, situades a l'interior l'edifici, amb sortida a la Plaça de l'Ajuntament.

64. Vista del Gran Saló orientada al vestíbul, on s'observa l'*Al·legoria del Temps i la Història*, de Francisco de Goya. Foto F. Serra (1918).

28. LA SALA CAPELLA

Amb entrada des d'un lateral del Gran Saló per sota de l'arc de pedra, procedent del Tallat, la Sala Capella és una dependència que mai no va estar dedicada al culte sinó que més aviat recorda una estructura de temple maçònic. La decoració de les parets és de guixeria, obra de Joan Clarà, germà de l'escultor Josep Clarà, i la pintura és obra de Joan Monfort.

La Sala Capella va canviar d'aspecte entre la seva primera instal·lació el 1915 i el 1921. El 1919, Deering hi va fer instal·lar un gran orgue –l'espai de la maquinària era considerable, al darrere i a sota de l'altar–, on alguns músics i compositors hi van interpretar diverses obres, com el compositor Déodat de Séverac el maig de 1920 i també Manuel de Falla. Deering va regalar l'orgue a la catedral de Tarragona en marxar de Sitges.

65. La Sala Capella (c. 1915).
Fotògraf desconegut.

66. La Sala Capella lluint tot el seu esplendor, amb l'orgue. Foto F. Serra (c. 1919).

29. LES CASES TROWBRIDGE (BALUARD DE SANTA CATERINA, BALUARD MIQUEL UTRILLO)

67. Les cases Trowbridge van ser reformades seguint el mateix criteri de bon gust que Maricel.
Foto A. Mas (1912).

Edward Dwight Trowbridge era un enginyer canadenc que residia a Barcelona. Va ser apoderat de Riegos y Fuerzas del Ebro, entre 1911 i 1913; anteriorment, havia estat director de la Mexican Traction, Light and Power i, el 1913, esdevingué un dels homes de la companyia d'energia elèctrica La Canadenca. El 1912 havia

adquirit les tres cases del Baluard de Santa Caterina, els números 24, 26 i 28 que anaven des del corraló de la Rectoria fins la casa rectoral, per a la seva residència i també, sembla, com a oficines de l'empresa. Totes tres cases van ser reformades i embellides, molt probablement, per influència del seu veí Deering.

68. *Noia bevent, Noi amb un peix i Noia amb un gerro*, tres gàrgoles obra de Pere Jou, a la paret de l'ampliació de Maricel (1917-1919).
Foto Josep Maria Alegre (2015).

69. Capitells al·legòrics del Catalanisme polític, obra de Pere Jou (c. 1918-1919).
Entre *Els sembradors* s'hi reconeixen el Dr. Robert, Francesc Pi i Margall i Àngel Guimerà; a *Els segadors* hi ha representats Enric Prat de la Riba, Francesc Cambó i Josep Puig i Cadafalch. Foto Josep Maria Alegre (2015).

La seva estada va ser relativament breu però important, perquè va ser precisament al Baluard de Santa Caterina i al seu domicili on, per primera vegada, Sitges es va il·luminar per via elèctrica quan, finalment, La Canadenca va aconseguir ser l'única empresa subministradora. Això va succeir el 17 de juny de 1913 i *L'Eco de Sitges* en va donar notícia més que puntual: “...a las 19 horas y 20 minutos, la espléndida morada de don Eduardo Dwight Trowbridge quedó alumbrada eléctricamente...”, fins que al cap de mitja hora hi havia llum en tot el carrer Major, davant de l'astorament i satisfacció de tot el veïnat.

Trowbridge va disfrutar poc temps de la seva residència perquè, pel que sembla, es va allistar per anar al front quan va esclatar la Gran Guerra. El febrer de 1916 va vendre les cases a Deering per mitjà d'un apoderat. El setembre de 1917, Utrillo va demanar la llicència d'obres per modificar la façana. El plànol de la façana que Utrillo va presentar mostra la simplificació i la unificació dels tres edificis de Trowbridge que l'arquitecte Sauer havia

modificat. Utrillo va mantenir el gran portal d'accés a l'edifici principal i va aprofitar els arcs de la part superior per construir el Claustre; en canvi, va aixecar un pis més al cantó esquerre de la façana i el va acabar amb una torratxa per guardar una certa proporció d'alçada amb la Torre de Sant Miquel.

Amb la seva construcció, moltes de les obres d'art que havien estat a la Residència o al primer edifici del Palau van ser traslladades i reordenades a les noves dependències, com és el cas de la Sala dels Retaules o la Sala d'Art Oriental.

A la façana de l'edifici es combinen els finestrals amb elements artístics de capitells i gàrgoles, obra de Pere Jou. La temàtica dels capitells és diversa: de la Gran Guerra, amb els retrats de Gustau Violet i Edith Clavell; al Catalanisme, amb *Els sembradors* (Pi i Margall) i *Els segadors* (Dr. Robert), i també amb motius mítics, com Sant Jordi o Perseu.

30. LA 5a AVINGUDA

El corraló que transcorria entre la Plaça de l'Ajuntament i el Baluard de Maricel va cobrar una nova utilitat amb la construcció del nou edifici de 1917, ja que, en la seva part superior, es va construir el nexa entre els dos grans cossos de Maricel. Així, el Gran Saló i la Sala dels Retaules quedaven units per una escala que en salvava el desnivell, a banda i banda de la Sala dels Retaules.

A nivell del carrer i pel cantó del Baluard de Maricel, Utrillo va demanar llicència per embellir la façana exterior de la denominada 5a Avinguda, cobrint el frontal del Baluard de Maricel i el de la Plaça de l'Ajuntament.

70. Escut de la Vila de Sitges datat el 1664 i situat a l'entrada de la 5a Avinguda de Maricel.
Foto Josep Maria Alegre (2015).

Al frontal del davant de la Torre de Sant Miquel, Utrillo hi va encastar un escut de Sitges del segle XVII.

71. Targeta postal d'Angel T(olrà) V(jazo) amb l'entrada a la 5a Avinguda pel Baluard de Santa Caterina (1914).

31. L'ENTRADA

L'entrada va adquirir el toc de monumentalitat i de simetria que encara conserva. L'escala dóna accés directe a la Sala dels Reataules i al Claustre i, a través d'aquest, a les Terrasses; però les seves dimensions interiors fan pensar més aviat en una escala de servei, ja que al Saló Blau s'hi accedia directament des del Saló d'Or. A la dreta, una porta corredora comunicava amb la Sala d'Art Oriental.

Un gran reixat de ferro de dalt a baix, amb l'escut de Maricel, donava visibilitat a aquesta entrada monumental sense que fos lloc d'accés al Palau, que habitualment era per la Porta de Salamanca, al Racó de la Calma. La funció d'aquesta sala d'entrada era, doncs, principalment estètica: oberts els portals d'enfora, la reixa permetia veure-la, però no practicar-la.

72. Vestíbul de l'entrada a Maricel pel Baluard de Santa Caterina. Foto F. Serra (1918).

32. LA SALA D'ART ORIENTAL

A mà dreta de l'entrada, Utrillo hi va construir una sala per a la col·lecció d'art oriental, de la qual Deering era expert, degut als seus viatges de joventut amb l'armada nordamericana a l'Extrem Orient; fins i tot hi havia acompanyat el general de la Guerra Civil nordamericana i posterior president de la Unió, Ulises S. Grant.

Posteriorment, entre 1961 i 1972, la sala va mostrar exposada la Col·lecció de Nines de Lola Anglada, fins que va ser reubicada definitivament, al segon pis del Museu Romàntic Can Llopis.

Entre 1977 i 1995 s'hi va emplaçar la Col·lecció de Marineria d'Emerencià Roig, que s'havia tancat al públic el 1970, a l'igual que les col·leccions que s'havien instal·lat al Palau de Maricel el 1936 com a ampliació del Museu del Cau Ferrat, amb motiu de l'obertura del Museu Maricel de Mar amb la Col·lecció d'art i antiguitats del Dr. Jesús Pérez-Rosales. La Col·lecció de Marineria hi va romandre fins que, el 1995, es va traslladar a les dependències del segon pis del Museu Maricel de Mar. Per aquest motiu, li ha quedat el nom de Sala Vaixells.

73. La col·lecció d'art xinès a la sala de la planta baixa de Maricel, amb entrada pel Baluard de Santa Caterina. Foto F. Serra (1918).

33. LA SALA DELS RETAULES

74. Sala dels Retaules, presidit per l'altar de Quejana. Foto F. Serra (1918).

75. Sala dels Retaules, amb les portes comunicants amb el Gran Saló. Enmig, el retaula de *Sant Jordi i el drac*, de Bernat Martorell. Foto F. Serra (1918).

El 1917, tot just enllestida, Utrillo hi traslladà la totalitat dels retaules que, fins al moment, es trobaven dispersos entre la residència de Deering i les dependències del Palau. Va ser la sala més espectacular de Maricel, més encara que el Gran Saló (Saló d'Or). La comunicació entre els dos cossos del Palau de Maricel s'efectuava per les escales simètriques que hi ha a banda i banda del frontal de la sala. Enmig hi figurava, sol, el *retaula de Sant Jordi i el drac*, de Bernat Martorell (segle xv) i la paret d'enfront l'ocupava, sencer, el frontal i el retaula de Quejana. Les parets laterals estaven cobertes de taules i retaules, principalment gòtics.

La vista de conjunt era espectacular. Era la destinació definitiva dels retaules. Mostrava tot l'esplendor de la col·lecció d'art antic, romànic i gòtic principalment, de Charles Deering, amb les peces estrella de la col·lecció.

La decoració del Saló Blau es va voler exquisida: sostre d'enteixinats amb l'escut de Maricel i fris d'àngels; parets blaves i portes i arrambadors negres. La decoració i la disposició de la sala conferien un valor afegit a la col·lecció d'art.

34. EL CLAUSTRE

76. Claustre de Maricel, amb el conjunt de rajoles del segle XVIII. Foto F. Serra (1918).

Utrillo va resoldre amb habilitat el pas del Claustre a les Terrasses de l'altre cos d'edifici, aconseguint que tot Maricel es comunicués a través dels diversos nivells per les terrasses i, des d'aquestes, es facilités l'accés a l'interior del complex.

Juntament amb el Mirador de Maricel de Mar, és el lloc més espectacular de Maricel, formant un conjunt únic amb les Terrasses. Va ser construït el 1917, juntament amb la Torratxa, a manera de la culminació de l'edifici. Els capitells antics procedeixen de Sant Pere de Rodes, Silos i Poblet, per bé que alguns d'ells, molt malmesos, van ser restaurats segons el model dels de Poblet.

El Claustre està format per diversos elements de pedra i ceràmica. La vista és magnífica a qualsevol hora del dia i en qualsevol època de l'any. Les parets van ser revestides de ceràmica antiga de diverses procedències i èpoques, amb motius de cuina i casolans, així com també amb decoració de motius florals i religiosos del devocionari popular. Alguns d'aquests conjunts havien estat traslladats de les dependències de la Residència, com les rajoles del negre cuiner. Sembla que part de l'enrajolat procedeix de les cuines de l'antic Hospital de la Santa Creu de Barcelona.

77. Marc i llinda de la font del Claustre, obra de Pere Jou, amb motius al·legòrics a les empreses agrícoles dels Deering, la International Harvester Corporation i la International Harvester Corporation (1918-1920). Foto Josep Maria Alegre (2015).

Capitell de Pere Jou, *La carrera professional* de Charles Deering (1918-1920). Foto Joan Iriarte (2007).

El sostre està pintat amb motius decoratius florals, com ara les fulles del cep de la Malvasia, el vi de les vinyes sitgetanes. Cada ala presenta una tonalitat diferent, corresponent a cadascuna de les estacions de l'any.

Al Claustre destaca el frontal format per una font i dos capitells de Pere Jou. El de l'esquerra és una al·lusió a la conquesta d'Amèrica, on s'observa que el penó mostra l'ensenya de Sitges. A la dreta, un homenatge a Charles Deering en tant que industrial i col·leccionista. El fris que envolta la font, amb garbes de blat i al·legories a la collita, al·ludeix als orígens industrials de les empreses dels Deering, la Deering Harvester Corporation i la International Harvester Corporation.

35. LES TERRASSES

Les teulades de Maricel, construïdes amb teules de terracota, estan disposades per acollir nius de falziots i orenetes que hi fan niu. Per això, de la primavera a l'estiu, des de Sant Jordi a Sant Jaume, tot l'entorn de Maricel és una piuladissa d'ocells durant la tarda i el capvespre.

Les Terrasses van ser concebudes com a espais enjardinats per al descans i la contemplació, per rendir culte a la bellesa de la natura, del paisatge i del mar. Van ser construïdes entre 1916 i 1917. Del 1916 daten les Terrasses sobre el Gran Saló, la casa de Miquel Utrillo i l'edifici dels Tapissos (el Sarcòfag).

El 1917 es va construir la terrassa baixa al costat del Claustre, per on s'hi accedia. Es va decorar amb una font construïda pel ceramista Daniel Zuloaga Boneta.

Les Terrasses van ser embellides amb peces i plafons de ceràmica a les teulades i parets, i amb escultures de terracota situades entre les fonts, a la terrassa de la casa de Miquel Utrillo. Es van col·locar jardineres de ceràmica amb enrajolats antics.

78. La terrassa contigua al Claustre, amb la font de Daniel Zuloaga Boneta.
Foto F. Serra (1917).

79. Escalles de la terrassa central.
Foto F. Serra (1917).

80. La terrassa central evocava el canal del Generalife.
Foto F. Serra (1918).

81. Escultura de Josep Clarà encarregada expressament per a la terrassa central.
Foto F. Serra (1918).

82. Terrassa lateral, corresponent a la casa de Miquel Utrillo. Foto F. Serra (1918).

A la terrassa central, sobre el Saló d'Or, destaquen diversos plafons de rajoles de ceràmica portuguesa del segle XVII. En aquesta terrassa s'hi van incorporar fonts i canalitzacions d'aigua per atorgar-hi un aspecte de bellesa i frescor, així com de construccions de pèrgoles en fusta per propiciar l'emparrat de les plantes. A les torretes i jardineres s'hi van plantar, respectivament, clavells i geranis. La terrassa central va ser concebuda com una imitació del Canal del Generalife, un estret corrent d'aigua amb

joc de sortidors i torretes de clavells, a banda i banda. Una gran escultura de Josep Clarà va estar instal·lada en la part central.

Al llarg dels anys, les Terrasses es van anar degradant i les conduccions d'aigua van provocar degotalls als sostres i parets del Palau. Algunes reformes dels anys vuitanta van fer taula rasa de les canalitzacions i les fonts de la terrassa central.

36. LES SALES DELS TAPISSOS

83. Sala gran dels Tapissos. Foto F. Serra (1918).

84. Sala dels Tapissos contigua a la casa de Miquel Utrillo. Foto F. Serra (1918).

85. Entrada a les sales dels Tapissos pel portal del Racó de la Calma (1916-1917). Foto Josep Maria Alegre (2015).

El 1916 es va nlllestrir l'ala del Sarcòfag, coneguda amb aquest nom pel sarcòfag paleocristià del segle IV trobat a les excavacions vora de l'ermita del Vinyet, per mostrar la col·lecció de tapissos.

Deering posseïa una important col·lecció de tapissos, de factura flamenca, procedents d'una casa senyorial de Mallorca; Utrillo els va instal·lar en dependències edificades expressament per donar-los cabuda. Van ser principalment dues: la denominada Sala petita, annexa a la seva vivenda (actualment, la Sala Lolita Mirabent de la Biblioteca Popular Santiago Rusiñol),

comunicada amb Maricel, i l'edifici del Sarcòfag. Els tapissos van ingressar a l'Institut d'Art de Chicago, que hi ha dedicat una important monografia.

Per tal d'atorgar una més gran harmonia a l'espai, Utrillo va construir un porxo amb enteixinat i elements de fusta policromada per protegir el sarcòfag, i el va embellir amb columnes de capitells i mènsules tallades per Pere Jou i coronades per capitells procedents d'Ayerbe i del santuari del Tallat.

La residència d'hivern

37. DE CAN XICARRONS A CAN ROCAMORA

86. Retrat del senyor Panxo Xicarrons, obra de Santiago Rusiñol (1895, Museu del Cau Ferrat).

87. Targeta postal d'A(ngel) T(olrà) V(iazo) mostrant la façana del Cau Ferrat i la de Can Xicarrons (c. 1910).

88. Façana de Can Xicarrons modificada per Miquel Utrillo per esdevenir la residència d'hivern de Charles Deering. Foto F. Serra (1917).

Entre el Cau Ferrat i l'antic hospital de Sant Joan hi havia una caseta de planta i pis propietat de Francesc Camps, conegut com a Panxo Xicarrons. Rusiñol sempre havia somniat en adquirir-la com a ampliació del Cau Ferrat i mai no se n'havia sortit, per bé que havia, fins i tot, pintat el retrat del seu propietari el 1895, que actualment forma part del Museu del Cau Ferrat. A la mort de Panxo Xicarrons el 1915, Deering va poder comprar la casa, amb un gran disgust per part de Rusiñol.

Utrillo la va convertir en la petita residència d'hivern. Hi va aixecar un pis més i va transformar la façana amb el mateix criteri

que la de tot l'exterior de Maricel. A l'interior va construir una cuina amb ceràmiques d'oficis del segle XVIII, amb una voluntat més decorativa que funcional. Les estances del primer i segon pis van ser ocupades per habitacions.

Quan Deering va marxar de Sitges el 1921 la va vendre a preu d'amic per 10.000 pessetes a Ramon Casas, qui, a la seva mort, la va llegar a la seva neboda, M. Àngels Rocamora, de qui n'ha perdurat el nom, Can Rocamora. Actualment, és l'edifici que fa de nexa d'unió entre el Museu del Cau Ferrat i el Museu de Maricel, dedicat a serveis i activitats museístiques.

La façana del darrere (Plaça de l'Ajuntament)

38. CASA DE MIQUEL UTRILLO (BIBLIOTECA POPULAR SANTIAGO RUSIÑOL)

Construïda al sector oposat, però intercomunicada per l'interior amb el Palau, és on Utrillo s'instal·là amb la seva família per tal de tenir cura de Maricel. El 1936 va ser convertida en la primera biblioteca pública de Sitges, la Biblioteca Popular Santiago Rusiñol. De la construcció original destaca la gran porta de fusta, el terra de rajola hidràulica i el pati de ceràmica blava amb el brollador, les heures que envolten les columnes i les plantes, un dels més bonics interiors de Sitges. Destaca també la façana, amb esgrafiats al més pur estil noucentista, on figura l'any de la construcció i les inicials de Miquel Utrillo en la forma del monograma que utilitzava.

89. Façana de la casa d'Utrillo dins del complex de Maricel (1914). Foto Josep Maria Alegre (2015).

39. CA LA PELEGRINA VIDAL I RIBOT (1916)

90. La casa que va ocupar Pelegrina Vidal es va aixecar degut a la remodelació de les cases que Deering va adquirir a la part posterior de Maricel, dedicades a serveis (1916).
Foto F. Serra (1918).

Pelegrina Vidal i Ribot, cunyada d'Utrillo, va habitar la casa del costat de la d'Utrillo per les funcions que complia com a portera i encarregada de la neteja de Maricel. Posteriorment, la va succeir la Francesca Fontanals, que vivia en una casa propera al carrer de Sant Joan, llogada als Deering.

La casa va passar a ser propietat de l'Ajuntament de Sitges el 1954 amb la compra de Maricel, igual com va succeir amb la casa d'Utrillo i el garatge.

El 1962 en va cedir el dret d'ús a l'artista Lola Anglada per agrair-li'n la cessió de la Col·lecció de Nines i enfortir la vinculació de l'artista amb la Vila. A la seva mort, el 1984, la casa retornà a l'Ajuntament, esdevenint una dependència municipal.

40. EL GARATGE DE MARICEL (1919)

91. El garatge de Maricel, comunicat internament amb diverses dependències del Palau, va ser la darrera edificació del complex. Fotògraf desconegut (c. 1920).

El garatge de Maricel tenia l'entrada per la Plaça de l'Ajuntament i comunicava interiorment amb altres dependències interiors. Actualment, manté l'estructura exterior intacta, fins i tot la porta de fusta plegable amb claus de forja, com totes les altres portes exteriors del conjunt.

Des de 1981, un cop remodelat, l'espai del garatge i els seus interiors alberguen l'Arxiu Històric Municipal de Sitges.

La fi del Maricel de Charles Deering (1921)

EL 1921 Charles Deering va deixar Sitges i es va endur la seva col·lecció d'art. El motiu principal va ser la incertesa que des de 1918 planava sobre la destinació final de la col·lecció, fet que va provocar les diferències entre Deering i els seus familiars i amics d'una banda, i Utrillo de l'altra, malgrat que fins llavors havia estat el seu home de confiança. La gran importància de la col·lecció, la finalització del projecte el 1918, l'emplaçament definitiu de les obres (Gran Saló, Sala dels Retaules, principalment) que Deering va trobar el 1919 de retorn d'Amèrica després d'un llarg parèntesi causat per la I Guerra Mundial, va comportar que planés obertament el gran interrogant sobre el seu destí. Feia temps que tots dos hi pensaven des de punts de vista diferents que, finalment, van esdevenir irreconciliables.

Des de la seva mentalitat de col·leccionsista nordamericà, Deering tenia una idea més aproximada a altres fundacions, com la de Huntington a la Hispanic Society de New York, amb la prevalença del sector privat –ell, les empreses, la família Utrillo–; i per contra, coneixedor de la tradició espanyola i catalana, veia un model més aproximat a una fundació amb presència del sector públic –Estat, Mancomunitat de Catalunya, en aquells moments–, similar a la de Víctor Balaguer a Vilanova i la Geltrú. Tots dos s'havien assessorat i encarregat informes jurídics al respecte sobre solucions contradictòries.

92. Retrat de Charles Deering, per Ramon Casas (1914). Presidia el seu estudi a la residència de Maricel. Foto F. Serra (1917).

L'arribada dels familiars de Deering el 1919 –muller, filles, gendres, el seu germà James– i d'altres persones de la seva confiança, i la influència dels seus consells, van ser determinants perquè Deering prengués la decisió definitiva: s'emportaria la col·lecció als EUA perquè era seva. Això, malgrat algunes clàusules de venda d'obres que, com el *Sant Jordi* de Bernat Martorell, s'havia acordat que no podrien sortir del país. Però no deixava de ser un pacte entre particulars, ja que, en aquells moments, a Espanya no existia cap legislació que protegís el patrimoni contra les exportacions, que en aquella època sovintejaven, i que estaven sotmeses únicament al pagament de les corresponents taxes.

Quan Utrillo es va adonar de les intencions de Deering aconsellat pel seu entorn, va aixecar la veu d'alarma entre els sectors culturals i polítics, provocant un debat a les Corts espanyoles i diversos articles a la premsa de l'època. La bretxa que es va obrir entre tots dos va ser irreconciliable, ja que Deering es va considerar traït, a la que es va afegir el necessari aclariment sobre algunes de les propietats del nordamericà que Utrillo havia posat a nom seu com a fiduciari per evitar el pagament doble de les taxes i simplificar les gestions de les compres, seguint el consell del qui fou sempre el seu advocat, Amadeu Hurtado.

L'Ajuntament de Sitges va convocar una manifestació pública el juliol de 1921 per demanar a Deering que no marxés (ni ell

ni la col·lecció d'art, dita popularment el “tresor” de Maricel), i Deering els va rebre amb bones paraules mentre activava les gestions per a la partida, que es va materialitzar el setembre de 1921. L'aixecament de la col·lecció va comportar les seves dificultats, ja que el comissionat de Turisme espanyol, el Marqués de la Vega Inclán, va advertir-ne les autoritats i, a més, Deering havia de pagar una elevada taxa per a l'exportació, i la discussió es va perllongar un temps. La donació del *Retrat equestre d'Alfons XIII* per al Palau de Pedralbes, llavors en construcció, forma part d'aquest context. Finalment, Deering va aconseguir treure la major part de la col·lecció, un centenar de grans caixes que van arribar al port de Nova York.

En terres americanes, la col·lecció de Maricel d'art hispànic de Charles Deering va començar una nova aventura quan va ser dipositada a l'Institut d'Art de Chicago. La part que va romandre a Catalunya van ser unes poques obres a Maricel que, posteriorment, van ser traslladades al castell de Tamarit –propietat de Deering des de 1917– i, juntament amb les que havien quedat allà, van ser venudes pels seus hereus els anys vuitanta, juntament amb el castell. També algunes obres que havien format part de la col·lecció d'art hispànic de Maricel, i que havien estat traslladades als Estats Units, van ser venudes. Això explica que diverses col·leccions públiques i privades de l'Estat espanyol, avui dia, conservin i llueixin obres d'art de la col·lecció de Charles Deering a Maricel.

93. Miquel Utrillo i Lola Vidal, a la terrassa de l'antic Hospital de Sant Joan Baptista. Foto A. Mas (c. 1912).

94. Ramon Casas, Charles Deering i James Deering a Richmond Cottage, Deering Estate (1923). Fotògraf desconegut.

95. Vista de Maricel des del mar (1918-1920). Fotògraf desconegut.

“Maricel sembla el fruit d'un moment culminant de la civilització catalana moderna”

Joaquim Folch i Torres, 1912

96. Escut de Maricel al centre exterior del pont, de Pere Jou (c. 1918-1919).
Foto Josep Maria Alegre (2014).

97. Escut de Sitges realitzat pel ceramista Enriqué Luis Ventosa envoltat d'un fris enrajolat antic (1915), emmarcat per un quadre de rajoles (c. 1919). Situat al contrafort del garatge de Maricel, a la Plaça de l'Ajuntament (1919-1920).
Foto Josep Maria Alegre (2015).

ÍNDEX CRÈDITS FOTOGRÀFICS

© **Arxiu Fotogràfic de Barcelona.** Fons Francesc Serra:
foto 39, foto 40, foto 75.

© **Arxiu Fotogràfic del Consorci del Patrimoni de Sitges:**
foto 1, foto 4, foto 13, foto 14, foto 30, foto 31, foto 33, foto 34,
foto 37, foto 42, foto 43, foto 44, foto 45, foto 46, foto 48, foto 49,
foto 50, foto 51, foto 52, foto 56, foto 61, foto 62, foto 63, foto 79,
foto 80, foto 81, foto 82, foto 86, foto 92.

© **Arxiu Josep Maria Alegre, Sitges:** foto 25, foto 91.

© **Arxiu Sebastià Giménez Mirabent, Sitges:** foto 5, foto 6,
foto 7, foto 26, foto 29, foto 71, foto 87.

© **Biblioteca Popular Santiago Rusiñol, Sitges. Fons Miquel Utrillo:** foto 2, foto 9, foto 10, foto 11, foto 12, foto 15, foto 16, foto 17, foto 19, foto 20, foto 21, foto 22, foto 23, foto 24, foto 27, foto 28, foto 36, foto 38, foto 47, foto 53, foto 54, foto 55a, foto 55b, foto 57, foto 58, foto 59, foto 60, foto 65, foto 66, foto 67, foto 72, foto 73, foto 76, foto 78, foto 83, foto 84, foto 88, foto 90, foto 93, foto 95.

© **Col·lecció particular:** foto 3, foto 18.

© **Deering Estate, Cutler, Florida:** foto 64, foto 74, foto 94.

© **Frèia Berg, Sitges:** foto 8, foto 41.

© **Institut Amatller d'Art Hispànic – Arxiu Mas, Barcelona:**
foto 32, foto 35.

© **Joan Iriarte, Sitges:** foto 77b.

© **Josep M. Alegre, Sitges:** foto 68a, foto 68b, foto 68c, foto 69a,
foto 69b, foto 70, foto 77a, foto 85, foto 89, foto 96, foto 97.

EDICIÓ: **CONSORCI DEL PATRIMONI DE SITGES**

TEXT: **VINYET PANYELLA**

DOCUMENTACIÓ: **ELISENDA CASANOVA**

DISSENY: **PASGRÀFIC**

IMPRESSIÓ: **INDUGRAF OFFSET S.A.**

DIPÒSIT LEGAL: **B-30124-2018**

ISBN: **978-84-09-07527-0**

NOVEMBRE 2018

Centenari
Maricel
Sitges
1918 - 2018

